

Rubriek "Politie"

Fijnaut, C.J.C.F.

Published in:
Delikt en Delinkwent

Publication date:
1983

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Fijnaut, C. J. C. F. (1983). Rubriek "Politie". *Delikt en Delinkwent*, 13(6), 501-506.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Politie

Parlement

In de voorbije maanden is de parlementaire discussie over het politiewezen weer verrijkt met twee opmerkelijke punten.

Zoals in de vorige rubriek is uiteengezet, werd op 8 februari jl. *het tweede zogenaamde stopwetje* door de Tweede Kamer aangenomen. De tegenzin nu waarmee dit m.n. door de oppositiepartijen werd gedaan, is bij de behandeling van dit wetje in de Eerste Kamer overgegaan in een vrij algemene weerszin tegen de aanvaarding ervan. In de betrokken memorie van antwoord (Z. 1982-1983, 17 700, nr. 102b) trachtten de beide politieministers nog wel het verzet te ondermijnen door enerzijds te beweren dat niet zonder meer vaststond 'dat het wetsontwerp terugwerkende kracht zou hebben ten aanzien van de gemeenten die onder het bereik van artikel 2 (politiewet, CF) zouden vallen', en door anderzijds te poneren dat, voorzover het wetsontwerp terugwerkende kracht had, deze kracht daaraan was verleend na zorgvuldige afweging van alle in het geding zijnde belangen, maar de Eerste Kamer

zwichtte niet voor deze argumentatie. Bij de beraadslaging op 15 maart jl. (pp. 419-441) maten dit keer zowel de oppositiepartijen als de regeringspartijen hun bezwaren tegen het wetsontwerp breed uit. Kort en bondig geformuleerd zijn deze bezwaren de volgende: de terugwerkende kracht die in het wetsontwerp is ingeschreven, is in strijd met beginselen van behoorlijk bestuur; nu nog (lang) niet duidelijk is op welke termijn er een nieuwe politiewet komt en hoe de nieuwe politie-organisatie er precies gaat uitzien, is een stopwetje voorbarig; de financiële consequenties van zo'n wetje zijn niet voldoende aangetoond. In hun antwoord gingen de ministers weer uitvoerig in op de organisatorische en financiële redenen waarom zij het stopwetje hadden ingediend. Maar zij konden hun opposenten niet overtuigen, ook niet met de juridische spitsvondigheid dat het in dit geval 'om een terugwerkende werking gaat, en niet om een wet met terugwerkende kracht'. Op dinsdag 22 maart heeft de Eerste Kamer dit wetsontwerp verworpen. Een nieuw wetsontwerp is overigens in de maak.

Niet minder opmerkelijk dan deze handelwijze van de Eerste Kamer was de reactie van de Tweede Kamer bij de beraadslaging over de brief van de minister van justitie inzake *de aanwezigheid van de raadsman bij het politieverhoor* (Z. 1981-1982, 17 480), welke op 28 februari jl. plaatsvond in een uitgebreide commissievergadering van de Vaste Commissie voor Justitie (UCV 18).

De CDA-woordvoerder Faber verdedigde al direct in het begin van het debat de stelling 'dat de raadsman toegang heeft tot het politieverhoor, tenzij, nogmaals, de officier van justitie met de politie van oordeel zou zijn dat het belang van het onderzoek dit zou verbieden', maar voegde er onmiddellijk aan toe dat er 'in de praktijk nogal wat verwarring over deze kwestie bestaat', en dat het dus uitermate zinvol is om vast te stellen 'hoe het in de praktijk staat met het verkregen recht'. Om dit te achterhalen stelde hij met steun van de PvdA, VVD, D'66, PPR en CPN de volgende motie voor:

'De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

overwegende, dat het dringend gewenst is meer inzicht te krijgen in het functioneren en toepassen van de bestaande voorschriften inzake het omgaan door de politie met verdachten;

verzoekt de Regering, de Kamer zo spoedig mogelijk een (bijvoorbeeld door het WODC samengestelde) rapportage te doen toekomen over:

- a. de toegankelijkheid in de praktijk van de raadsman tot het politieverhoor;
- b. de toepassing van het besluit inverzekeringstelling;
- c. het naleven van overige voorschriften met betrekking tot het omgaan met verdachten door de politie;

verzoekt de Regering tevens, eraan mee te werken dat er zo spoedig mogelijk in een ministeriële circulaire op gewezen wordt, dat de raadsman het inzagerrecht heeft met betrekking tot de processtukken,

en gaat over tot de orde van de dag.'

Vervolgens zetten de woordvoerders van de andere partijen uiteen waarom zij deze motie steunden.

Kosto (PvdA) beleed in zijn betoog met name ongeloof betreffende het argument uit justitiële kringen dat de verhorende politie-ambtenaar door de aanwezigheid van een raadsman zijn zelfvertrouwen zou verliezen en dat de aanwezigheid van deze

man zou verhinderen dat er een vertrouwensrelatie zou ontstaan tussen ambtenaar en verdachte. Maar hij wilde dit argument bij gebrek aan 'bewijzen' niet zonder meer verwerpen, en om dezelfde reden het argument van de tegenpartij, 'dat de gemiddelde rechercheur niet alleen oneindig veel meer weet van strafvordering dan de gemiddelde advocaat, maar ook dat veelal niet van angst, doch van minachting en wantrouwen sprake is ten opzichte van de raadsman', niet aannemen. Niettemin vond hij toch ook dat 'als ergens de positie van de verdachte versterking behoeft, het hier (is)', en diende vervolgens samen met Wessel-Tuinstra (D'66) een motie in waarin de minister van justitie wordt uitgenodigd om 'op korte termijn en op beperkte schaal experimenten te starten waarvan een waardering, zowel gebaseerd op de ervaringen van de opsporingsambtenaren en het Openbaar Ministerie als op die van de rechtshulpverleners en justitiabelen, uiterlijk bij de indiening van de begroting voor het 1985 aan de Kamer kenbaar zal worden gemaakt'.

Wessel-Tuinstra verduidelijkte later in haar interventie dat haar fractie de voorkeur geeft aan 'experimenten in de gewone zin, dus: wel raadsman en alleen bij hoge uitzondering door de Officier van Justitie een gemotiveerde afwijzing'. Om echter de 'begin-weerstanden bij de politie te overwinnen, zouden wij de experimenten tot de zwaardere delicten kunnen beperken.'

Voor dit laatste pleitte ook de VVD'er Korthals. Hij concretiseerde dit voorstel door uit te gaan van delicten waarop 8 à 9 jaar gevangenisstraf is gesteld. Verder vond hij wel dat vermeden moet worden 'dat altijd een raadsman bij het verhoor aanwezig is. Dit kan inderdaad de werkzaamheden van de recherche frustreren, terwijl het ook voor de advocatuur ondoenlijk is.'

Lankhorst (PPR) en Brouwer (PN) wreven de minister vooral aan dat hij (zijn voorganger) zich in zijn brief zo had laten leiden door de afwijzende argumenten van politie en justitie, en de reacties van de Orde van Advocaten, de Coornhertliga en de Vereniging voor Rechtshulp zo gemakkelijk naast zich had neergelegd.

In zijn repliek wees minister van justitie Korthals Altes er allereerst op dat inderdaad geen duidelijkheid bestaat over wat tegenwoordig de praktijk van het verdachtenverhoor op politiebureaus is, en dat de aanwezigheid van raadslieden bij dit verhoor zijns inziens juridisch nog steeds een omstreden zaak is. Wel nam hij 'de politie uitdrukkelijk in bescherming tegen de beschuldigingen van de Coornhert Liga en de Vereniging voor Rechtshulp die niet onderbouwd waren met feitelijke mededelingen'. En als er al experimenten moeten worden gedaan, dan zouden deze – vanwege de rechtsongelijkheid – zeker niet slechts in enkele arrondissementen mogen worden gehouden, maar landelijk moeten worden uitgevoerd. Verder vroeg de minister toch om de nodige aandacht voor de kosten die de toelating van raadslieden tot het politieverhoor met zich mee zou brengen, met name omdat deze toelating om principiële redenen niet beperkt kan worden tot delicten met een strafbedreiging van 8 jaar en meer, want 'dan betekent dat in de praktijk van vandaag en, helaas, van morgen dat wij spreken over mensen die verdacht zijn van ernstige fraudes en over handelaren in drugs met onaanvaardbare risico's. Dat zijn in het algemeen niet de groepen van verdachten, die sociaal zo zwak staan dat zij bij uitstek aanspraak zouden kunnen maken op extra rechtsbescherming in de vorm van aanwezigheid van een advocaat bij het politieverhoor.' De minister kon zich alles tesamen genomen dan ook gemakkelijk vinden in het voorstel om door het WODC te laten onderzoeken hoe zwaar de bezwaren tegen toelating praktisch moeten wegen, wat de extra kosten zullen zijn van die toelating, en hoe met name in

Denemarken, Zweden en Engeland de ervaringen op dit stuk liggen. De Kamer wenste een afschrift te krijgen van de 'onderzoekopdracht' aan het WODC.

In aansluiting op het advies van de *ambtelijke werkgroep CS-traangas*, waarvan in de vorige kroniek melding werd gemaakt, mag hier tenslotte worden gewezen op het verslag van het mondeling overleg dat tussen de Vaste Commissie voor de Politie en de ministers van binnenlandse zaken en van justitie op 29 september j.l. is gevoerd over o.a. het gebruik van CS-traangas (Z. 1982-1983, 17 616, nr. 2). Waar blijkens dit verslag de PPR en de PSP voorstanders zijn van onmiddellijke stopzetting van het gebruik van dit gas, willen CDA, PvdA en VVD het gebruik ervan voorlopig beperken tot levensgevaarlijke omstandigheden waarbij de inzet van het CS-traangas dan nog moet worden afgewogen tegen gebruik van andere, nog ergere, middelen. In zijn antwoord liep de minister van binnenlandse zaken vooruit op de eerder weergegeven aanbevelingen van de ambtelijke werkgroep.

Circulaire i.v.m. binnentreden

Op 17 februari 1983 is de herziene grondwet in werking getreden. Een van de nieuwe artikelen is artikel 12, waarvan de tekst luidt:

1. 'Het binnentreden in een woning tegen de wil van de bewoner is alleen geoorloofd in de gevallen bij of krachtens de wet bepaald, door hen die daartoe bij of krachtens de wet zijn aangewezen.
2. Voor het binnentreden overeenkomstig het voorgaande lid is voorafgaande legitimatie en mededeling van het doel van het binnentreden vereist. Aan de bewoner wordt een schriftelijk verslag van het binnentreden verstrekt.'

In het bijzonder omdat de legitimatieplicht zowel in operationeel als in sociaal opzicht voor de politie niet probleemloos is, verwekte dit artikel in politiekringen nogal wat rumoer.

De minister van binnenlandse zaken nu heeft mede namens zijn ambtgenoot van justitie in de Nederlandse Staatscourant van 22 maart 1983 (p. 5) een circulaire aan de ministers en aan de provinciale en gemeentebesturen laten publiceren, waarin duidelijk wordt gesteld dat de binnentredende ambtenaar de verplichtingen tot legitimatie en tot mededeling van het doel van het binnentreden niet onverkort zal kunnen naleven. Hierbij moet in het algemeen worden gedacht aan omstandigheden 'waarin een acute en ernstige bedreiging van de rechtsorde terstond optreden gebiedt', maar meer bepaald bv. aan de omstandigheid dat een gewapend persoon moet worden aangehouden 'waarvan moet worden aangenomen dat hij van zijn wapen gebruik zal kunnen maken', of aan het geval 'dat een bewoner in ernstige nood verkeert en terstond moet worden geholpen'. Met deze omschrijving van 'uitzonderlijke omstandigheden' zijn de bedoelde problemen van de politie evenwel nog niet opgelost, o.a. niet het probleem dat in andere situaties waarin bliksemsnel handelen ook geboden kan zijn, bv. bij de handhaving van de opiumwet, de verplichting tot legitimatie aanzienlijke vertraging van het optreden met zich mee kan brengen. Zie verder het artikel van F. Vellinga-Schootstra over *De algemene wet op het binnentreden* in DD 13 (1983), 308-328.

Conferenties en studiedagen

Op woensdag 2 maart j.l. vond in het Amsterdamse Hiltonhotel het zgn. Samson-symposium over *Politie en prioriteiten* plaats waaraan al bij de behandeling van de 'politie-begroting' in de Tweede Kamer zoveel aandacht is besteed. De discussie die

in het Hilton werd gevoerd, werd op verruimde voet voortgezet op de studiedag *Politiële beleidsplannen* die door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten enkele weken later (13 april te Groningen) werd georganiseerd.

In het boekje met bijdragen dat voor deze laatste studiedag aan de deelnemers op voorhand werd toegezonden, staat om te beginnen een interessante uiteenzetting van H. Andersson, *Beleidsplannen voor de politie, zin of onzin?* Andersson, aangezien als lid van de gemeenteraad van Rosmalen, maar in feite kennelijk vooral aangetrokken vanwege zijn 'politie-activiteiten' binnen de NOK (Nederlandse Organisatiekring) en binnen de Projectgroep Organisatiestructuren (POS), beantwoordt deze vraag voor het ogenblik met 'onzin', omdat in de meeste gemeenten 1e) de politiekorpsen intern en extern gezien, niet in staat zijn 'goede' beleidsplannen te formuleren, en 2e) de gemeenteraden onvoldoende kennis hebben van het werk en de organisatie van de politie én van de problemen ten aanzien van de veiligheid en het welzijn van de burgers in hun gemeenten. Wil de beleidsplanning voor de politie in deze situatie niet leiden tot 'een onzinnig bureaucratisch instrumentarium' dan zijn er volgens Andersson de volgende alternatieven:

- in plaats van ingewikkelde plannen op te stellen kan beter worden beslist om een 'nieuwe aanpak' in te voeren;
- bij de samenstelling van colleges moeten de politieke partijen aangeven 'aan welke taken de politie meer (gezien de problemen in de gemeente) en aan welke taken de politie minder aandacht zou dienen te besteden';
- de gemeenteraad en politie dienen in een aparte politiecommissie frequent de politieproblematiek te bespreken 'aan de hand van de tevoren bepaalde beleidskeuzen van de raad én de feitelijke informatie van de politieleiding over de uitvoering van het werk'.

In zijn lezing van *Politiebeleidsplannen door de justitiële bril* houdt de nieuwe procureur-generaal bij het gerechtshof te 's-Gravenhage, A. Heijder, het bij een willekeurige opsomming van een aantal punten waarop zulke beleidsplannen kunnen worden beoordeeld. Aan het slot van zijn bijdrage wijst hij erop dat 'de justitiële kern van ieder beleidsplan ligt in de wijze waarop de *prioriteiten in de opsporing* worden aangegeven.' Bij het aangeven van deze prioriteiten moet wel de samenhang van de verschillende delen van de strafrechtspleging onder ogen worden gezien: 'de politie (kan) niet zelfstandig haar opsporings- en vervolgingsbeleid ontwerpen'. Het openbaar ministerie moet bij het mee-ontwerpen van deze plannen er speciaal op toezien dat bovenlokale belangen, bijv. fraudebestrijding, voldoende gewicht krijgen. Dat dit het openbaar ministerie 'soms wellicht tot een ongemakkelijke gesprekspartner in de lokale situatie (maakt)', kan n.m.m. in de praktijk inderdaad gemakkelijk worden vastgesteld.

Nuchter kan tenslotte het stukje van B. Staal, korpschef van gemeentepolitie te Almere, *Beleidsvorming bekneld tussen wetenschap en bureaucratie*, worden genoemd. Deze maakt zich uit deze beknelling los door te stellen dat het bij beleidsvorming voor de politie gaat 'om het creëren van referentiekaders waarbinnen het bestaan van de discretionaire bevoegdheden geen probleem vormt, als de beheersing borg staat voor de afstemming van uitvoering en beleid'. Om zover te komen moet volgens Staal worden uitgezocht:

- waaraan de beschikbare politiecapaciteit *thans* wordt besteed en waaraan zij besteed zou moeten worden;

- hoe de externe invloed op besteding van deze capaciteit kan worden georganiseerd;
 - en hoe de interne invloed daarop kan worden georganiseerd.
- Staal is daar in zijn eigen korps druk mee doende. Naar het resultaat wordt van veel kanten belangstellend uitgekeken.

Uit boeken en tijdschriften

In aansluiting op het vorenstaande kan allereerst worden gewezen op het artikel van H.F.C. Rombouts, *De crisis van het politiebeleid of het politiebeleid van de crisis? Andere politie of andere politiek*, in de bundel *Strafrecht in balans* (pp. 233-251) die onlangs werd aangeboden aan A.C. Geurts bij zijn afscheid van de Katholieke Hogeschool Tilburg. Op grond van een kritische bespreking van de zgn. POS-rapporten, *Politie in verandering* en *Sterkte van de politie*, en van verslagen over veranderingen in enkele grote korpsen meent de auteur dat het in de geschriften van de projectgroep gaat om 'een bedrijfsmatige logica van markt bewustzijn en efficiënte bedrijfsvoering. Geen verouderd produkt aanbieden, waar niemand meer op zit te wachten, maar actief de markt verkennen om vervolgens, op basis van de economisch-psychologische trucage van het substitutie-effect die markt naar tevredenheid te bedienen zonder de productiecapaciteit te hoeven verhogen'. En alsof de auteur wel weet wat er 'werkelijk' in de maatschappij omgaat, voegt hij aan deze conclusie toe dat een dergelijke aanpak slechts te verklaren lijkt 'uit een tragische vernauwing van het bewustzijn van de reële maatschappelijke condities en tegenstrijdigheden'. Want, zo praat Rombouts de schrijvers van het opmerkelijke boek *Policing the crisis* na, is er ook in Nederland de facto niet gewoon sprake van een toename van politieke repressie als verlegenheidsaanpak van symptomen van de politiek-economische crisis? Waar na lezing van o.a. zijn commentaar voor het eerste besluit nog wat te zeggen valt is het laatste besluit – anders dan in het geciteerde boek – op niets gebaseerd.

Inhakend op deze kanttekening wil ik – bij wijze van uitzondering – de aandacht vestigen op een uitnemend buitenlands artikel, nl. dat in nr. 13 van *CILIP* is gepubliceerd over *Die hilflose Polizeikritik – Eine Auseinandersetzung mit polizeikritischer Literatur der letzten Jahre* (pp. 4-36). De auteurs van deze indringende beschouwing komen tot de conclusie dat de hier besproken literatuur 'gravierende Mängel (zeigt) sowohl in der Darstellung der Polizeientwicklung seit Anfang der siebziger Jahre wie in ihrer Erklärung und Bewertung'. Het is uitermate boeiend om te lezen hoe zij tot deze conclusie zijn gekomen, en welke hun eigen conceptie van de tegenwoordige geschiedenis van het politiebesteding is.

Cyrille Fijnaut